



LÄHEMAD ÜRITUSED

Kolmapäeval, 4. jaanuaril kell 12.00 – Fred Kudu 100. sünniaastapäeval mälestusminutid tema haual Raadi kalmistul. **Kell 13.00** spordimuuseumis meenutatakse Fred Kudut ning esitletakse rändnäitust ja tervikasja.

Teisipäeval, 17. jaanuaril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10) on 100. sünniaastapäeva puhul **Eugen Piisangu** mälestusõhtu.

Kolmapäeval, 1. veebruaril kell 17.00 – ESAS seltsipäevale spordimuuseumisse on oodata põnevaid esinejaid talialadelt.

Teisipäeval, 21. veebruaril kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10) on külaliseks kahtlemata huvitav inimene.

Kolmapäeval, 1. märtsil kell 17.00 – ESAS seltsipäeval spordimuuseumis on jutuks kindlasti huvipakkuv teema.

Teisipäeval, 21. märtsil kell 17.00 – ESAS Tallinna osakonna õhtul TLÜ raamatukogu kohvikus (Rävala pst 10) on kohal kindlasti põnev külaline.

NB! NB! NB! Teatajas ilmunud informatsiooni ESAS ürituste kohta palume võtta osalemise kutsena, sest postikulude kokkuhoiu vajaduse tõttu iga ürituse kohta eraldi kutset ei järgne. Täpsemat infot ürituste kohta ESOMis saab kodulehelt: www.spordimuuseum.ee või www.esom.ee

KROONIKA

TEADLSATE ÖÖ SPORDIMUUSEUMIS

Siim Randoja

29. septembri õhtu oli muuseumis tegevusrohke – toimus traditsiooniline Teadlaste Öö. Avatud oli ka Otepää Talispordimuuseum, kus kasutas pakutud võimalust ära 63 inimest, kes lisaks tasuta muuseumi külastusele said teha tutvust ka Vene Föderatsiooni murdmaasuusakoondise liikuva määrdebaasiga.



Tartus oli õhtu peaesinejaks Eesti Jalgpalli Liidu noortetöö koordinaator ja Eesti U17 koondise peatreener **Lars Hopp** (pildil), kelle ettekanne videoanalüüsi tööriistadest ning nende rakendamisest jalgpallurite arengu jälgimisel osutus, vaatamata hilisele kellaajale, igati menukaks ning oli kohale meelitanud nii nooremaid kui vanemaid jalgpallihuvilisi.

Õhtu pakkus lisaks ka juba vanu tuttavaid tegevusi – sportlikku rassimist ergomeetritel ning paljude maiuspala – Öömälukat, milles mahtus võistlustulle seekord 18 võistkonda (vt foto).





Mäng ise kulges põnevalt, ent terve mängu jooksul polnud kordagi kahtlust, et sellesügisese Öömäluka võit kuulub kogenud mälumängureile. Esikoha sai üksiküritajana (boonus)punkte noppinud **Illar Tõnisson** (*vasakpoolsel pildil*). Pikema vahega järgnesid trio **Raimla Spartak** (*parempoolsel pildil*) ja kolmanda koha hõivanud duo **ToLiKi**. Auhinnalaua juurde oli asja aga tervelt kümnel võistkonnal, kelle seas oli nii teenekaid kilvareid kui ka uusi tulijaid. Viimaste üle oli korraldajail loomulikult väga hea meel. Ning nagu ikka öömängudel – päris tühjade kätega ei lahkunud ükski võistleja.

Kokku leidis Tartus õhtu jooksul tee spordimuuseumisse 196 inimest.

POSTIMUUSEUMI KURB PÄEV



30. septembril oli viimane tööpäev Rüütli tänava majas Eesti Rahva Muuseumi Postimuuseumil. Sellel pisut nukral päeval oli tulnud neile oma tuge pakkuma Eesti Posti esindajad, paljud filatelistid ja teised sõbrad ning kolleegid (vt foto eelmisel leheküljel). Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi jaoks oli hüvastijätt heade naabritega kahe värvinguga – lahkumisnukrusele lisaks ka rahulolu pakkuv, sest vabanevad ruumid töötavad pisut leevendust juba ammugi pitsitavale ruumipuudusele.



Spordi- ja Olümpiamuuseum juht Siim Randoja ulatab lahkumiskurvastuse leevendamiseks Postimuuseumi projektijuhile Eve Aabile kommikarbi, Eesti Rahva Muuseumi direktor Tõnis Lukas võtab ta rõõmsalt lilledega vastu Raadile

KÜLAS MART SILIKSAAR



5. oktoobri seltsipäeval oli kuulajate ees tuntud sulgpallitreener Mart Siliksaar, kes jagas oma olümpiamuljeid Riost. Kuulajad ei pidanud pettuma kuna lisaks jutule oli ainukordne võimalus näha ka külalise tehtud erilaadset filmi "Rio olümpiamängud seestpoolt". Mart oli võtnud üles neid sündmusi, kuhu tal oli võimalik ligi pääseda. Muidugi üks koht oli olümpiaküla. Pilti ilmestasid mitmed intervjuud sportlastega, mida ta oli teinud üsna vahetult peale võistlemist, lisaks küsitud ka treenerite ja funktsionääride arvamusi.



OLÜMPIAKONVERENTS

Eesti Olümpiaakadeemia traditsiooniline üritus tõi Tartusse Lydia hotelli sündmuskeskusesse kokku arstid, sporditeadlased, õpetajad, üliõpilased, kuid sõna said ka mitmete olümpiasportlaste treenerid.

Konverentsil esines sõnavõtuga sõudmistreener Matti Killing, oma mõtteid lisas ka noortetreener Reet Palm-Killing. Sõna said ka kergejõustikutreener



Laua taga konverentsi moderaator Mehis Viru, Mati Killing ja Reet Palm-Killing

Aleksander Tammert, vehklemistreener Anatoli Jasnov, sporditeadlane Mati Arend, olümpiasportlane Ramus Mägi ja Eesti Olümpiakomitee asepresident Tõnu Tõniste.

Martin Kupperi treener Aleksander Tammert arvas konverentsil, et just teaduspõhine treeningmetoodika on aidanud kaasa Gerd Kanteri edule ja aitab tulevikus ka Kupperi medalile.

Olümpialt 6. kohaga naasnud tõkkejooksja Rasmus Mägi selgitas, et sportlased peavad kindlasti usaldama ka oma sisetunnet, sest ainult testimine ei aita. Sest võib ju testide tulemused viia väga heaks, kuid tihti ei aita see parandada aega. See on nagu jõusaalis käimine, mis tekitab teatavat sõltuvust. Ta arutles:

„Ma suudan erinevaid jõunäitajaid ja testide tulemusi järjest parandada, kuid kas see annab juurde ka minu jooksukiirusele?“

Eesti Olümpiakomitee asepresident Tõnu Tõniste jagas Eesti Olümpiakomitee seisukohta, kes hindas eestlaste etteasted Rios hindega „hea.“ Samuti tutvustas ta Eesti spordi rahastamise põhimõtteid. Lõpetuseks kiitis ta Eesti Olümpiaakadeemiat sellise analüüsiva arutluskonverentsi korraldamise eest, kuna just põhjalik analüüs on tulevikus uute olümpiamedalite eelduseks.

Kõlama jäi arvamus, et selliseid ettevõtmisi peaks toimuma rohkem. Tartu Ülikooli Sporditeaduste ja füsioteraapia instituudi juhataja Priit Kaasiku arvates on Eesti Olümpiaakadeemia arutluskonverents ainuke järjepidev teaduspõhine konverents, kus analüüsitakse põhjalikult toimunud olümpiamänge.



Eesti Olümpiaakadeemia asepresident Merike Kull selgitas, et analoogseid arutluskonverentse korraldab akadeemia juba aastast 1992, peale iga olümpiat. Ka tuletas ta meelde, et internetist on võimalik leida mitmete varasemate ürituste salvestusi, ettekandeid ja EOA kodulehel olympiaharidus.eu on võimalik järele vaadata ka Rio 2016 konverentsi kõiki ettekandeid.

◀ *EOA president Neinar Seli sai kolleegidelt uue konverentsipaiga puhul kingituseks vasara*

MOTOMUUSEUM ELLAMAAL

14. oktoobril kutsus MTÜ Eesti Mootorisporti Ajalugu külla spordimuuseumi esindajad, kellele tutvustati plaane avada Turba asulas Ellamaa elektrijaama hoones Eesti Mootorisporti muuseum ja arutati koostöövõimalusi mootorisporti ajaloo vallas.

Tallinnast 40 km edelas, Haapsalu maantee ääres asuv Ellamaa elektrijaama hoone on ehitatud 1923. aastal arhitekt A. Vladovski projekti järgi (katlamaja 1929). Arhitektuuriväärtuslik hoone on muinsuskaitse all kui tänaseks üks väheseid säilinud vanu tööstushooneid Eestis. Kogu maailmas ainulaadne turbaküttel põhinev elektritootmine kestis kuni 1966. aastani. MTÜ Eesti Mootorisporti Ajalugu ostis Ellamaa elektrijaama hoone 2007 ja asus seda omal jõul korda tegema. Renoveerimine osutus arvatust keerulisemaks, nii et tõsine

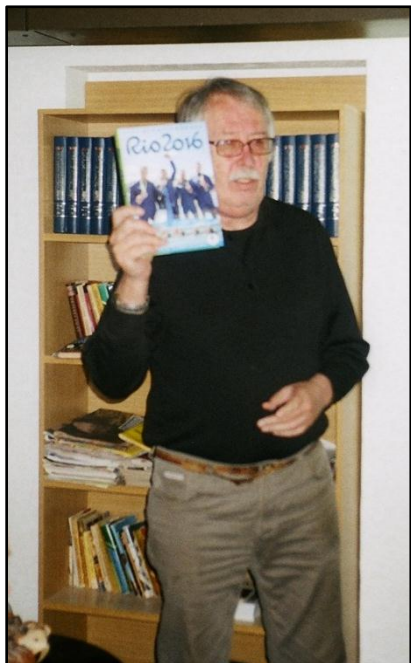
remont algas tänavu juunis ja lõpeb tuleva aasta augustis. Endisesse Ellamaa elektrijaama hoonesse tuleb 3500 m² näitusepinda (vt fotod allpool).



SELTSIÕHTU TALLINNAS

Heldur Tuulemäe

18. oktoobril olid ESAS Tallinna osakonna liikmed koos kuulamas Taago Puntsot, kes rääkis pikemalt lauatenisest Eestis. Aga enne kui Puntso sõna sai, tutvustas spordiajakirjanik Tiit Karuks (*pildil*) 13. oktoobril Solarises Apollo raamatupoes esitletud raamatut „Rio 2016“. Karuksi hinnang raamatule oli hea ja just seepärast, et kaasautoreid oli palju ja seega ka erinevaid vaatenurki olümpiale.



Tallinna Spordiveteranide Koondise esimees Taago Puntso tõi kuulajateni kogu 90-aastase lauatenise arenguloo Eestis. 1926. aastal asutati Eesti Lawn-tennise klubi juurde ping-pongi seksioon. Esimeheks valiti Hugo Pukk. Kohe 24.–25. aprillil peeti Tallinnas ka esimesed Eesti meistrivõistlused. Esimeseks Eesti meistriks tuli meestest Kristjan Lasn ja naistest Ilse Hesse. Sõnum sellest võistlusest on ka üldse esimene artikkel lauatenisest Eesti Spordilehes. Järgmistel aastatel algas Alfred Frantsu esiletõus, kes 1927. aastal sai

siis vaid 14-aastasena Paul Haasa ja Kristjan Lasna järel pronksmedali. Kuni II maailmasõjani sai Frants kuus kulda. 1941–1949 meistrivõistlusi ei peetud, kuid 1950–1957 lisandus tema kollektsiooni veel 8 kulda. Tartu Kammivabrik tootis lauatenise palle, Tallinna Vineeri- ja mööblivabrik reketeid, Põhjala reketi kumme. Mängiti kõikjal, kus ruumi oli laud üles panna. Palju aastaid juhtis Eesti lauatenist edukalt Johannes Küttis, mida praeguse juhi Jaanus Karilaidi kohta öelda ei saa. 10. detsembril 1990 lood Eesti Lauatenise Liit, 1992 võeti Eesti vastu Euroopa ja 1993 maailma lauatenise liitu.

1959 said Tallinna lauatenisistid endi kasutusse Rootsi-Mihkli kiriku II korruse, kus viidi läbi treeningud ja palju võistlusi. Edu ei jäänud tulemata. Signe Paisjärv-Talu oli NSV koondises



Rein Järva ja Taago Puntso

12 aastat, võites EMil hõbeda ja MMidel hõbeda ja pronksi. Rein Lindmäe sai NSVL koondisega pronksi.



*Anto Raukas
uurimas saalis
ringelnud
lauatennise
kroonikaalbumit*

NSV Liidu meistriteks tulid: Evelin Lestal 10 korda, Signe Paisjärv-Talu ja Igor Solopov 4 korda., Alfred Frants 3 korda ja Asta Mittov, Irina Saar, Johannes Meeksa, Albert Kanepi, Mare Kabrits ja Rein Lindmäe ühe korra. Veteranide maailmameistriks on tulnud Rein Lindmäe, Katrin Marks ja Kai Milvek, Euroopa meistriteks Mare Kabrits, Elle Õun ja Rein Lindmäe.

Kokkuvõttes said kuulajad võrdlemise täpse pildi Eesti lauatennisest 90 aasta jooksul. Kahjuks on tänapäeva meedias Eesti lauatennise tegevuse kajastamise peaaegu nullilähedane.



*ESAS TO juhatus jäi peale kohtumist veel aru pidama (vasakult):
Erlend Teemägi, Henn Karits, Uno Aava, Heiti-Hillar Karm,
Valeri Maksimov (seljaga), Viive Reesar ja Rein Järva*

TARTU KALEV 115

19. oktoobril tähistas Tartu spordiselts Kalev oma 115. aastapäeva. Tähtsa päeva puhul koguneti Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi meenutama kaugemaid ja lähemaid aegu seltsi elus. Ajaloolise tagasivaate tegi seltsi esimees Raido Mägi. Viimase aasta eredamatest hetketest tuletati meelde Eestit Rio olümpiamängudel esindanud seltsi sportlaste ja treenerite tegusid, kellest rahva ette olid tulnud vehklejad Erika Kirpu ja Julia Beljajeva, kergejõustiklane Jaak-Heinrich Jagor ning treenerid Viktor Kirpu, Natalja Kotova, Mehis Viru ja Endel Pärn.



Saali ees on istet võtnud (vasakult) Mehis Viru, Erika Kirpu, Viktor Kirpu, Jaak-Heinrich Jagor, Julia Beljajeva ja Endel Pärn

Tartu Kalev on Lõuna-Eesti vanim spordiühendus, mis asutati 1901. aastal raskejõustikuringina. Sellest ajast alates on ta jäänud üheks kohaliku spordielu suuremaks edendajaks. Tuntumatest sportlastest on Tartu Kalevi juures treeninud ja jõudnud hiljem tiitlivõistluste medaliteni Johannes Kotkas, Rein Aun, Jaak Uudmäe, Aleksander Tammert, Kristina ja Katrin Šmigun, tunnustatud treeneritest on spordiseltsi juures töötanud Fred Kudu, Erna ja Herbert Abel, Ilmar Kullam, Karl Kivastik ja paljud teised.



Eeskava jälgivad Tartu Spordiliidu esimees Andres Põhjala, Kalevi esimees Raido Mägi ja projektijuht Piret Silm ning Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi juht Siim Randoja



*Värsked Tartu Kalevi auliikmed
Endel Pärn, Sirje Eomõis
ja Aksel Rei*



*Raido Mägi võtab Enn Mainlalt vastu ESAS
kingitusena aastaraamatud, sündmust jälgib
õhtu juht Mehis Viru*

Tartu Kalevi juhatuse esimehe Raido Mägi sõnul saab praegu klubi juures tegeleda kergejõustiku, korvpalli, võrkpalli, vehklemise, kreeka-rooma maadluse, sulgpalli, lauatenise, iluvõimlemise ja malega. Treeningrühmad tegutsevad Tartus, Otepääl, Võrus ja Elvas. Töötab 31 kvalifitseeritud treenerit. Igal aastal viiakse läbi umbes 40 võistlust erinevatel spordialadel.

Tartu Kalev on andnud Magasini tänava hoone Genialistide klubi kasutusse, ise tegutsetakse Turu tänava spordihoones. Kalev haldab Madsa spordibaasi Otepääl lähedal, kus sellel suvel käis laagris üle 1000 lapse.



Grupp Tartu kalevlasi 115. aastapäeva tähistamisel spordimuuseumis

OLÜMPIAMEDALISTID SPORDIMUUSEUMIS

2. novembril olid seltsipäeval spordimuuseumis külas olümpiapronksise neljapaadi kaks kõige staažikamat sõudjat – Tõnu Endrekson (*pildil paremal*) ja Andrei Jämsä. Kuulda sai meeste meenutusi neljadelt olümpiavetelt ning värskeid meenutusi Riost. Ligi kahetunnise kohtumise lõpetuseks jäi õhku lootus, et soodsate arengute korral ja kui tervis alt ei vea, võime mehi vast viieski kord olümpiamängudel, st 2020 Tokios, tegusid tegemas näha.



MEELEOLUKAS KOHTUMISÕHTU

Anne Tamm

15. novembril oli ESAS Tallinna osakonnal külas endine võrkpallur Gannadi Pentikainen. Külaline sündis 1950. aastal Hiiumaal. Esimene treener ja innustaja oli Lembit Sauer. Koolipoisina tegeles ta värav- ja jalgpalliga, kuuludes väravavahina isegi täiskasvanute jalgpallivõistkonda. Tallinnas asus ta õppima polütehnikumi, kus kehalise kasvatuse õppejõuna töötas Leo Sutt, kes nägi tugevas maapoisist tulevast andekat võrkpallurit. Lisandusid treeningud ka kergejõustikus.

1970. aastal, peale õpinguid suunati Gennadi ENSV Teaduste Akadeemia Küberneetika Instituuti (praegu TTÜ KI) – siiasamasse majja, kus meie seltsi igakuised kohtumised toimuvad. Gennadi jaoks oli see tuttava majaga tore jällenägemine.

Muide, Gennadi oli ENSV meister sõjalises mitmevõistluses. Sõjaväeaja teenis ta Murrus vangivalvurina. Tol ajal kuulusid vangide koondisesse mõned endised Kalevi koondise liikmed, vastu tulid vabad endised koondisekaaslased! Võit tuli Murrusse, vist oli hea ja pingevaba elu...! 1972– 1974 oli Peet Raig treener Dünamos, mille koondisse kutsuti ka Gennadi. Ise nimetas ta end heaks "soojendusmeheks". Mängides treener Heino Aunini käe all Maardu Kalevis! koos Tõnu Jagoga, tuldi I liigas II kohale, mis oli kõva sõna tol ajal.

1986. aastal lõpetas Gannadi ERKI arhitektuuri erialal ja tööle asus EKE projektis, kus olid koos kõvad võrkpallurid, eesotsas mängiva treeneri Henn Karitsaga. Muide, projekteerinud on ta ainult oma kodumaja. Soov õppida seda

eriala saatis teda alates lapsepõlvest ja nii ta selle ka läbi viis, tundmata aga kutsumust selle juurde hiljem jääda.

Kui tekkis Rahvarinne, siis EKE Projekti RR juhiks sai Gennadi.

1974. aastal toimus Gennadi mõtteviisis tõsine filosoofiline murrang – pöördumine kiriku juurde! See, et tippsportlase elul puudub sageli lõppeesmärk – on elupõletamine, millel pole tagasiteed. Tõdemus, mis panigi kõike ümber hindama. Oleviste kirik oli see koht, kus ta leidis tasakaalu ja hingerahu! "PALUSIN PATUD ANDEKS JA ELU MUUTUS KOHE"! Täna viib ta läbi jutlusi (kõnekordi) ka väljaspool Eestit ja omab sõpru ka mujal maailmas.

Kohtumisõhtu muutis jõulumeeleolukaks külalisel kaasa olev sõber Oleviste kirikust – Andres Jäätmaa kitarriga. Kõlasid kaunid laulud "Igatsuse laul" ja "Kas iga lapse kohal on taevast". Võrkpallur, pillimees, laulude tegija ja plaadi välja andnud Tõnu Jago esitas samuti paar tuntud pala. Need olid Soome odaviske- ja laulukuulsuse Tapio "Tapsa" Rautavaara repertuaarist: "Üksik rändaja" ja "Õlgkübar" Jago enda poolt eestistatud sõnadega. Osakonna aasta viimasest kohtumisest jäi südamesse helge tunne ja nii mõnigi sai ehk uut mõtteainet, kuidas edasi.

TSIKLITE VÄLJAPANEK

12. november saabus Eesti Mootorisporti Muuseumist kümmekond unikaalset sõiduriista, millest sai endisesse postimuuseumi saali pilkupüüdev väljapanek nime all «Mürisevad soolod krossilt ja trekilt». Näha saab huvitavaid noppeid Eesti võidusõidumootorrataste ajaloost. Väljapaneku juhatab sisse kodumaises Saar & Co tehases 1938. aastal toodetud Eesti esimene võidusõidumootorrattas, Villiersi 125-kuupsentimeetrise mootoriga sõiduriist. Eesti mootori-



Spordimuuseumi peavarahoidja Kaarel Antons (vasakult) ja projektijuht Kalle Voolaid lükkavad tsikleid saali ja teadur-kuraator Rait Männik seab neid paika

spordi muuseumi eestvedaja Arno Sillati sõnul kihutas sellega teistega võidu Saar & Co tehase töötaja Leo Seeman.

Näitusel võib fotoseina taustal teha pilti taastatud Ural M-75 seljas. See ringrajamootorratas kuulus Eesti tippsõitjale, Nõukogude Liidu meistriks tulnud Ants Prometile. Spordimuuseum täiendas oma kogudest väljapanekut Dakari kõrberallil osalenud eestlase Andres Rätsepa võimsa sõiduriistaga.

Näitus jääb vaadata veel vähemalt jaanuarikuu jooksul.

LEGENDAARNE NÕMMEKAS

Anne Tamm

Kohtusin 12. novembril Nõmme linna 90. sünnipäeval Glehnile, linna asutajale püstitatud mälestusmärgi juures elegantse härrasmehega, kes on ainult kaks aastat noorem kui Nõmme linn. Seoses linna suure juubeliga valmis telesaade Nõmme inimestest ja loomulikult langes tegijate valik temale kui ühele vanematest, kelle koduks on Nõmme olnud terve elu. Lugeja muidugi aias – jutt on Heldur Tuulemäest (*pilt tehtud oktoobrikuu seltsiõhtul*).



Helduri noorusajal olid Nõmmel peamisteks liiklusvahenditeks rong ja hobused. Kodumajast, kus ta elab siiani, voorisid mööda talumehed kaubaga turule, siis sai sõitu kaasa teha. Lasteaia aegu, kui linnapea hr Ojaveski vastuvõtul esineti tantsude ja lauludega ning linnapea pakkus šokolaadikommi ja andis lastele kätt, on Helduril siiani erilisel soe tunne meenutada kui lapsepõlve üht väga tähtsat sündmust.

Helduri isa üüris poeruumid ja müüs seal liha, vorsti ja muud vajalikku, keldris olid heeringatünnid. Kellel parajasti raha ei olnud, see pandi vihikusse kirja ja võlg maksti hiljem ära. 1940. aasta juunipööre "kustutas" kõik võlad, kaup viidi ära, õnneks mitte isa – päästis see, et poodi peeti ise, ilma palgalise tööjõuta.

Koolitee algas Nõmme Gümnaasiumis, kus koolivendadeks olid Lennart Meri, Endel Lippmaa ja teised hilisemad tuntud inimesed. Helduril oli tol ajal tervis nõrgake ja tal soovitati aasta hiljem kooli tulla, nii nad ühte klassi ei sattunud. Muide, arsti soovitusel tuli tal kõvasti juua kitsepiima! Ja ilmselt see aitas. Koolis olid populaarsed male ja kabe. Kord klassidevahelistel malevõistlustel oli klassi võiduks vaja Helduril vähemalt viik saada, vastaseks oli Endal

Lippmaa. Mäng kestis 3 tundi ja tuligi viik. Lennart Meri oli seisnud kõik 3 tundi vaikides laua juures ja jälginud. 1948. aastal, õppides 10. klassis, jooksis Heldur 100 m 11,2, mis on vististi siiani kooli rekord. 1950. aastal tuli ta 4x100 m teatejooksus Eesti meistriks juba tudengina TPIs, mille majandusteaduskonna lõpetas ta 1953. aastal.



*Dünamo üleliidulised
meistrivõistlused
kergejõustikus
Krasnodaris 1959.
4x100 m teatejooksus
III koha võitnud Eesti
meeskond (vasakult):
Heldur Tuulemäe,
Franz Joseph,
Kalju Nurme,
Konstantin Polivanov*

Hiiu staadion oli ja on Nõmme KALJU meeskonna mänguväljak. 1945–1946. aasta sügiseni oli võistkonna kesktormaja Heldur. Nõmme KALJU kui klubi asutati tegelikult maadlejate poolt 1922. aastal. Seal tegeleti maadluse, tõstmise, jalg- ja jääpalliga. 1997. aastal, kui taaselustati Nõmme KALJU jalgpallimeeskond, annetas Heldur klubile varasema sümboolika, mille järgi oli võimalik see taastada, ta ise on klubi järjepidevuse kandjaks. 2012. aastal oli meeskond EESTI MEISTER! Siiani käib Heldur kõiki mänge vaatamas ja hoiab neile põialt!

Kuna Helduril on olnud suur huvi jäädvustada toimunut, siis on tal kodus albumid, kus on tema sporditee jäädvustatud nii sõnas kui pildis, mis on väga oluline ajaloo seisukohalt ja võib-olla peaks see arhiiv lõpuks leidma koha ka Eesti spordiajaloo varamus.

Nõmme vabatahtlikku tuletõrje päästekomandosse kuulusid nii isa kui ka ema. Isa tituleeriti hiljem "auliikmeks". Legendaarne Heinrich Kask hakkas seal 10–12-aastastele poistele iganädalasi koondusi läbi viima, kus tehti ka kõvasti sporti. Vahvaks meenutuseks on see, kuidas päästekomando nende maja juurest mööda sõitis tuld kustutama ja isa hüppas kodusväravas möödasõitvale autole. Tollel ajal oli ainult vabatahtlik, mitte kutseline tuletõrje. Ka Heldur ise on tuletõrjuna ametis olnud 15 aastat.

Nõmmel oli esimene korralikum suusahüppemägi 20-meetrine, millel 1940. aastal peeti Eesti meistrivõistlused suusahüpetes. Heldur meenutab, et

pealtvaatajad pääsesid vaatama piletitega. Võistluspaigas müüdi piklikku saia, mille vahel oli kuum vorst ja mis maitstes hästi. Poisid käisid seal mäel igal võimalusel hüppamas, ka siis kui külma ilma tõttu koolitunnid ära jäid. Kui toimus barbaarne märtsipommitamine (9.03.1944), kus palju maju hävis, siis sai pihta ka hüppetorn. Nädal hiljem ei olnud tornist enam midagi alles – kõik oli kütteks ära viidud! Kurb! Nii sai kuulus ja armastatud koht nimeks "Vanakas". Tänapäevalgi käiakse seal mäest alla laskmas ja ikka hüüavad Nõmme poisid – läheme "Vanakale".

Heldur on aastaid tegutsenud kohtunikena erinevatel spordialadel, endal oli tal kergejõustikus I, võrkpallis, lauatenнисes, suusatamises ja suusahüpetes II ning males III spordijärk. Isegi jalgratta võidusõidus on ta osalenud, kus Oleg Sapožninilt sai kord laenuks parema ratta.

Heldur kuulub Tallinna Spordiveteranide Koondise juhatusse. 2016. aasta Eesti Spordiveteranide Liidu suvemängudel Haapsalus, võitis Tallinna kergejõustiku 40-liikmeline võistkond I koha, mis aitas saavutada ka üldvõidu.

Igapäevased jalutuskäigud Nõmme turule, staadionile, loodusesse – just sealt ammutab Heldur vitaalsust ja optimismi. Kuuludes Eesti Spordiajaloo Seltsi Tallinna osakonda, on Heldur Tuulemäe üks aktiivsematest liikmetest, sageli osalemas seltsi üritustel. Palju jõudu ja tervist edaspidiseks!

JALGPALLIKONVERENTS

26. novembril toimus Tartus Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis jalgpallikonverents. Muuseumi suure jalgpallinäituse „Kuningas jalgpall“ lisaürituste raames toimunud konverents võttis vaatluse alla meie rahvusliku jalgpalliloo sõlmpunktid. Põnevat kuulamist ja kaasamõtlemist (vt foto) jätkus huvilistele terveks päevaks.





Aave Hannus



Indrek Schwede

Avaettekandes vaatles spordipsühholoog Aave Hannus treenerite vahetuse probleeme jalgpallis ja analüüsis, kas keset hooaega juhendaja vahetamisest klubidele ka tegelikult kasu võiks tulla. Järgnevalt andis jalgpalliajaloolane Indrek Schwede ülevaatliku loengu Eesti jalgpalli enam kui saja-aastasest ajaloost ja võtmemomentidest. Legendaarne väravavaht Mart Poom vaatas tagasi oma jalgpallikarjääri tipphetkedele ning andis hinnangu Inglise liigast saadud



Mart Poom demonstreerimas oma raamatut ja jalgpallisärki



Mihkel Uiboleht



Kasper Elissaar ja Dannar Leitmaa

kogemustele. Eesti Jalgpalli Liidu avalike suhete juht Mihkel Uiboleht lahkas põhjalikult kihlveopettuste teematikat ning tõi kuulajateni selle keerulise probleemi veelgi keerukamaid telgitaguseid. Ajakirjanikud Dannar Leitmaa ja Kasper Elissaar tutvustasid asjahuviliste suurest tahtest ja ettevõtlikkusest sündinud jalgpalliportaali *Soccernet*, selle tegevuse aluseid ja eesmärgi, Priit Pullerits aga vastas oma intrigeerivas esinemises küsimusele, miks ei maksa jalgpallist põlema minna. Nimelt leidis ta, et jalgpall on nõrkadele ja pakkus välja ka mitmeid põhjendusi, miks see nii olevat. Päeva lõpetas spordimuuseumi oma töötaja Kalle Voolaid, kes analüüsis spordireporterite värvikat keelekasutust ning selgitas, miks see kuulajatele mõnikord naljakas, ka kurb ja piinlik võib tunduda.



Priit Pullerits



Kalle Voolaid

KOOS OLI ESAS TÄISKOGU

Heiti-Hillar Karm

28. novembril toimus Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumis Eesti Spordiajaloo Seltsi täiskogu koosolek ja ESAS-i XI konverents teemal „Rahvaste spartakiaadid – olümpiamängude aseaine kuuendiku maailma jaoks“.

Täiskogu koosoleku avas seltsi esimees Enn Mainla, kes valiti ka koosoleku juhatajaks. Protokollis Heiti-Hillar Karm.

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi direktor Siim Randoja tervitas kohalolijaid ja kinnitas, et vaatamata muuseumi muutumisele sihtasutuseks, jääb edaspidigi Eesti spordiajalugu muuseumi prioriteediks.

Seejärel andis seltsi esimees Enn Mainla ülevaate poolaasta (maist novembrini) tegevusest. Toome selle ära pisut kärbituna:



Ettekannet kuulavad esireas (vasakult) Heiti-Hillar Karm, Lembit Pettai, Helkiv Labbi, Ago Mikussaar ja Siim Randoja

2015. aasta 28. novembril ESAS täiskogu valitud viieliikmelisest juhatusest on end 1. augustist taandanud spordimuuseumis uude ametisse asunud Siim Randoja. Seltsi esimehe Enn Mainla kõrval jätkanud aseesimees Rein Järva ja liikmed Helle Artel ning Heiti-Hillar Karm ootavad täna enda kõrvale täiendust. Siiski on juhatuse loodetavasti ka väiksemas koosseisus tulnud seltsi tegevuse ohjamisega toime, aga põhikiri nõuab vähemalt viieliikmelist juhatust. Õnneks revisjonikomisjon on raudselt juba mitu valimist üle elanud oma tuttavas koosseisus (Mai Luik, Endla Peets ja Aime Tobi).

Muret teeb kahanema hakanud liikmeskond. Kui mais oli rivis 137 liiget, siis vahepeal on seltsist isiklikel põhjustel lahkunud Viktor Indrikson ja Matti Jaanus ning taevalikel põhjustel Kalev Pensa, Ants Promet, Marion Piisang,

Evald Mäepalu, Arved Oksaar ja saime hilinemisega teada, et juba eelmine aastal Enn Kuusk. Jääme neid mäletama... Pisut leevendust tõi Linda Pensa astumine liikmeks täitmaks abikaasast jäänud tühimikku, kuid sellest ei piisanud ära hoidmaks koguarvu kahanemist 130 liikmele.

Juhatus sai täna jälle üle suve kokku, kuid vahepeal on suheldud peamiselt elektroonilisel teel, vahel ka telefonitsi.

Seltsipäevi mahub kõnealusesse perioodi neli. Esinejateks oli juunis omaaegne kaugushüppe rekordimees Enno Akkel, Rio muljetega oli septembris kohal vehklemisliidu president Margus Hanson ja oktoobris sulgpallitreener Mart Siliksaar. Novembri algul sai kuulda neljadel olümpiamängudel sõudnud ja nüüd Riost pronksiga naasnud neljapaadi raudvara Tõnu Endreksoni ja Andrei Jämsä meenutusi.

Seltsi selle suve olulisemaks sündmuseks oli juba 15. järjenumbrit kandev suvekool, mis toimus OM tõttu tavapärasest nädal varem ja kohtki oli uus – seekord koguneti Tartu Kalevi spordibaasi Madsal. Kooliõpetuski oli kohale vastav: Tehvandi, Kääriku ja Madsa spordibaaside arengulugu ja tulevik, koolmeistriteks vastavalt Kristjan Karis, Avo Orav ja Raido Mägi. Osalejad andsid oma positiivse hinnanguga juhatusele julgust teinigi kord Lõuna-Eesti poole vaadata.

Ka olid spordiajaloo seltsi liikmed osalised veel mõneski spordiajaloolistes ettevõtmistes, mida küll selts otse ise ei korraldanud, kuid mis seltsi liikmete aktiivsel toel ja osalusel teoks said. Üks sellistest oli 13. mail suusatreeneri Herbert Abeli 100. sünniaastapäeva tähistamine mitmel moel Tartus. Kaks väarikat sünniaastapäeva aitas meeldejäävaks muuta meie liikme Jaak Valdre juhitud Spordiajaloo Klubi Alfred. 22. juulil tähistati Jõelähtme vallas tõstja Johannes Toomi ja 30. juulil Raasiku vallas tõstja Gustav Ernesaksa 120. sünniaastapäeva, kus käis kohal ka Daimar Lell spordimuuseumi väljapanekutega.

ESAS on olnud jätkuvalt Eesti Spordimuuseumi koostööpartneriks traditsioonilistel teatmematerjali kogumise võistlusel, mis jõudis nüüd 39. korrani. Võistluse kokkuvõttest selgub, et kõik auhinnakohad noppisid seltsi liikmed ja uurimistööde kategoorias oli parim Jaan Ahi, elulugude kategoorias Valter Lenk ning mälestuste kategoorias Erlend Teemägi.

Seltsi Teataja ilmus, nagu tavaks, kord kvartalis, st kõnesoleval perioodil ilmusid järjekordsed kaks numbrit (nr. 78 – 32 lk ja 79 – 20 lk, koostas ja toimetas Enn Mainla).

Meie viimase aja suurima murelapsega – Eesti spordiajaloo koostamisega on paraku viimastel kuudel edasimineku vägagi visaks muutunud. Peamiseks põhjuseks tuleb pidada suvel alanud muutusi spordimuuseumis, millest on nüüd saanud sihtasutus. Ilmselt Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi käivitamisraskused pole jättnud piisavalt mahti pöörata tähelepanu ajaloole.

Lõpetuseks ongi paras aeg rääkida rahast. Liikmemaksude laekumine on viimasel ajal rõõmustavalt hakanud paranema. Kuna kõik eakamad pole ikka veel

märganud, et seltsi otsusel on liikmemaksuvabastus üle-80nestele kaotatud, siis tuleb ilmselt personaalselt sellele tähelepanu juhtida. Aga kuna meil on seltsiliikmete iga pidevalt tõusnud ja on ka mitmeid 90-aastaseid, siis tundub, et sellisesse auväärsesse ikka jõudnud võiks küll sellest kohustusest priid olla ja jätta neil liikmemaks vabatahtlikuks. Tulebki märkida, et meeldivalt mitmeid on neidki, kes koos liikmemaksuga ka lisaks toetussumma teele saadavad. Siinkohal suur tänu neile kõigile!

Seltsi rahaasjade paranemises on tuntav osa Kultuurkapitalil, kelle viimane koosseis on meie tegemisi oluliseks pidanud aeg-ajalt toetada. Nii saabki selts vastu minna uuele aastale ligi kahetuhandese saldoga. Täpsemaid numbreid saab kuulda aasta majandusaruande kinnitamisel järgmise aasta mais.

Lõpetuseks Enn Mainla tänas kõiki seltsikaaslasi ja juhatust meeldiva koostöö eest ja nagu tavaks saanud, andis kaasaruandeks sõna Tallinna osakonna esimehele Rein Järvale (pildil). Toome ka osakonna tegemiste ülevaate pisut lühendatult:



Tallinna osakonnas on praeguse seisuga 57 liiget. Osakonna aktiivis ehk juhatuses oli meil kokku seitse inimest, lisaks minule Uno Aava, Erlend Teemägi, Henn Karits, Hillar Karm, Valeri Maksimov ja Viive Reesar – kõik väga tublid ja tegusad liikmed.

Meie tegevuse võib jagada kaheks valdkonnaks. Esiteks olulisem – uurimistegevus ja selle avaldamine, teiseks seltsitegevus.

Uurimistegevuses ja selle avaldamises möödunud aastast midagi väga kaalukat ei meenu. Kõvakaanelisi trükiseid ei olnud. Küll võtsid meie osakonna liikmed aktiivselt osa spordimuuseumi teatmematerjali kogumise võistlusest ja nende uurimused ja mälestused leidsid ka äramärkimist. Teie ees ülesastuja on uurinud Eesti korvpallimeistrivõistluste ajalugu ja saanud numbrist-numbrisse ruumi ajakirjas Basketball. Suurt on teoksil Henno Linnal – tema uurib sügavuti endise spordiühingu Dünamo (praeguse Põhjakotka) ajalugu ja loodame, et see saab lähemal ajal ka kaante vahele. Henn Karits on ka viljakas uurija, seda küll mitte otse spordi vallas. Tema sulest ilmus koos Aadu Jõgiaasaga aasta tagasi teos „Leegitseval piiril“, mis on käsitlet Eesti veretu vabadusvõitluse ehk laulva revolutsiooni aastaist Eesti piiri kaitsel. Tean, et vaikselt teeb suurt tööd Eesti poksiajaloo uurimisel oma ala fanaatik Rein Pajur, kel on plaanis ka veel midagi avaldada. Samuti on uurijatööd teinud Rein Tammis, kelle

meelisteemaks on Keila spordi ajalugu. Jüri Tapper järgnes osakonna esimehe üleskutsele ja pani kirja oma spordiloo. Loodetavasti on väikest viisi uurijaid veelgi, aga kahjuks ei ole mul olemas täit informatsiooni.

Lühidalt ka seltsitegevusest. Kõnealusesse perioodi jääb Tallinnas korraldatud neli seltsiõhtut. Osavõtt on olnud suhteliselt aktiivne, alati kahe- kuni kolmekümne osavõtjaga. Inimestele eakamas vanuses on selline kooskäimise võimalus meeltemööda. Meil on olnud huvitavaid külalisi (siinkohal tänusõnad Valeri Maksimovile, peamiselt tema on kokkuleppeid külalistega teinud). Tänusõnad maledünastia ehk nelja põlvkonna maleemale Merike Rõtovale, kes sisustas koos oma eduka lapselapse Mai Narvaga maikuise seltsiõhtu. Pärast suviseid kosutusi Eestimaa kaunis looduses (seltsi liikmetele oli tavakohane augustikuine nädalavahetus juba 15. korda seekord kaunil Otepää kõrgustikul ja tänusõnad suure vaeva nägijale, seltsi esimehele Enn Mainlale), kohtusime taas septembris. Külas oli Raul Rebane, läbi-lõhki eluaegne spordifänn, kes on praeguseks ennast Eesti ühiskonnas tõestanud ka ühe arvamusiidrina. Juttu oli olümpiamängude minevikust, olevikust ja tulevikust. Oktoobris sisustas meie õhtu oma liige, suur lauatennise entusiast ja endine tippmängija Taago Puntso. Oli ka põhjust – Eesti lauatennis sai sel aastal 90 aastaseks. Taago on viljakas oma ala uurija ja üldse aktiivse hoiakuga mees – ta juhib ka spordiveteranide koondise Tallinna osakonda. Ja lõpuks, äsja novembris oli meil külas mees, kelle nimi ütleb ehk ainult võrkpallirahvale midagi – Gennadi Pentikäinen, sünnilt hiidlane, endine Eesti võrkpallikoondislane. Loodan omalt poolt, et seltsiõhtud on korda läinud, pakkunud meeldejäädavaid õhtupoolikuid ja liitnud mõttekaaslasi.

Lõpuks mõned teemad, millele tahan üldkogu tähelepanu juhtida:

1. Olen võtnud südameasjaks riigis spordi(kultuuri) väljaande reanimeerimise ehk siis nädalalehe Eesti Spordileht taastamise. Mõni nädal tagasi, kui noored mehed panid kokku riigi uut valitsust, oli võimalik teha ettepanekuid koalitsioonileppesse punktide panemiseks. Võtsin initsiatiivi enda kanda ja kirjutasin seltsi nimel Jüri Ratasele ja Eiki Nestorile, et kultuurriik Eesti vajab hädasti oma spordiväljaannet. Näis, kas meestel jäi kahe kõrva vahele, veel parem kui kusagile paberile see eelnõupunktina. Meie põlvkonna roll on seda “rauda taguda” – on korvamatut kaotus järeltulevatele põlvedele, kui Eesti spordi sisuline pool jääb praegu must-valgel talletamata.

2. Meie rolli tähtsustamiseks vajalikud sammud:

- 1) EOK-sse astumine, vastava otsuse oleme üldkogul ära teinud;
- 2) meie järgmise suurprojekti – Eesti spordi aastaraamatute (alates 1956 kuni 1991. aastani) täiendatuna väljaandmine – teostamine;
- 3) suurima probleemi – seltsi taastootmine, järjepidevus – lahendamine, selleks liikmeskonda mõjukate inimeste, ka endiste spordiajakirjanike ning spordialajuhtide jt spordiajaloo huviliste kaasamine;

- 4) meie elutarkust silmas pidades seltsile nõuandja rolli pakkumine Eesti Spordi Nõukogule ja Eesti Kultuurkapitali kehakultuuri sihtkapitalile otsuste langetamisel.

Lisan ka teksti projekti Eesti Spordi Nõukogu poole pöördumiseks, lootes teilt saada tagasisidet teie arvamusena:

Eesti riigis on juba 25 aastat tagasi ellu kutsunud Eesti Spordiajaloo Selts, mis koondab inimesi, kes väärtustavad minevikus tehtud sporti ja kelle tegevuse motoks on „Hoidkem oma spordi minevikku, siis on meil ka tulevikku“. Seltsi liikmeskond koondab endasse ka elutarkust ning oleks parim nõustaja Eesti spordi minevikku puudutavates küsimustes. Paraku harva või üldse mitte Eesti Spordi Nõukogu või Eesti Kultuurkapitali kehakultuuri ja spordi sihtkapital küsivad nõu mõnes olulises küsimuses, sealhulgas näiteks inimeste äramärkimisel. Nii on, et spordi elutöö või kultuurkapitali elutööpreemiate määramisel võivad väga väärilised inimesed jääda tähelepanuta, kuna neid ei ole nominentide hulka arvatud. Kas ei peaks aga otsustajad enne otsuse langetamist küsima endilt – kas on veel alternatiivseid väärilisi kandidaate, keda võiks esile tõsta ja ära märkida. Siinkohal olekski Eesti Spordiajaloo Selts teie parim nõustaja.

Teeme teile alljärgnevad ettepanekud:

1. Koostada mõõdupuu ehk kriteeriumid, millele peab kandidaat vastama. Esiteks elutöö sõna otseses mõttes ehk vähemalt poole sajandi pikkune töö spordi valdkonnas. Teiseks: kandidaadi tegevus peab olema laiahaardeline, hõlmates tegevust kõigis neljas kategoorias – sportlane, treener, spordijuht ja spordikohtunik.

2. Teha elutöö osas neli preemiat, samas preemiate kogusummat ei pruugi suurendada. Vanematele inimestele pole mitte niivõrd tähtis rahasumma suurus, vaid eelkõige äramärkimine – tunnustamine, tema töö väärtustamine. Tunnustuse määramine ainult kahele inimesele on kahtlemata ebapiisav, arvestades vääriliste kandidaatide rohkust.

3. Enne lõplikku otsustamist küsida kandidaatide osas nõu ka Eesti Spordiajaloo Seltsilt.

Lõpetuseks tänas Rein Järva seltsikaaslast ja juhatuse liikmeid koostöö eest ja soovis kõigile seltsi liikmetele jõudu ja tervist Eesti spordiajaloo talletamisel.

Seejärel hääletati Rein Järva ettepanekut **vabastada liikmemaksust 85-aastased ja vanemad**. Koosolek oli üksmeelselt tehtud ettepaneku poolt. Samuti sai täieliku toetuse ettepanek valida uueks **ESAS juhatuse liikmeks Aare Oja**.

Nagu seltsi sünnipäeval tavaks, tegi esimees Enn Mainla juhatuse nimel ettepaneku uue auliikme valimiseks. Juhatuse arvamine oli, et selle on ära teeninud oma pikaaegse aktiivse tegevusega seltsis ja neli koosseisu ka juhatuses ning mis veel olulisem – aastatepikkuse tööga meie spordiajaloo kirjasõnas

talletamisel, mille tulemusena on lisaks ajaleheartiklitele valmis saanud kaks kopsakat raamatut (üks võrkpalliajaloo ja teine meie kümnevõistluse olümpiahõbedast Rein Aunast), spordiajakirjanik ja -ajaloolane Valeri Maksimov. Koosolijate üksmeelne aplaus oli kinnituseks, et uus **Eesti Spordiajaloo Seltsi auliige on Valeri Maksimov**.

ESAS juhatus andis välja ka kaks kiidutunnistust: maleaastal sai selle viljakas maleajaloo uurija **Merike Rõtova** ja aktiivse kaasalöömise eest seltsis **Agnes Sirkel**. Seltsi tänukirjad said möödunud aastal silma paistnud liikmetest **Jaan Ahi, Hillar-Heiti Karm, Valter Lenk, Taago Puntso, Siim Randoja, Viive Reesar, Rene Rinaldo, Heino Sisask, Margus Sööt ja Erlend Teemägi**.

Peale kohvipausil käimist jätkus päev ESAS XI konverentsiga, kus kõneaineks oli NSV Liidu rahvaste spartakiaadid – olümpiamängude aseaine kuuendiku maailma jaoks. Saali tuli huvilisi juurde ka väljastpoolt seltsi.



Konverentsi ajaks oli saal kuulajatest pungil

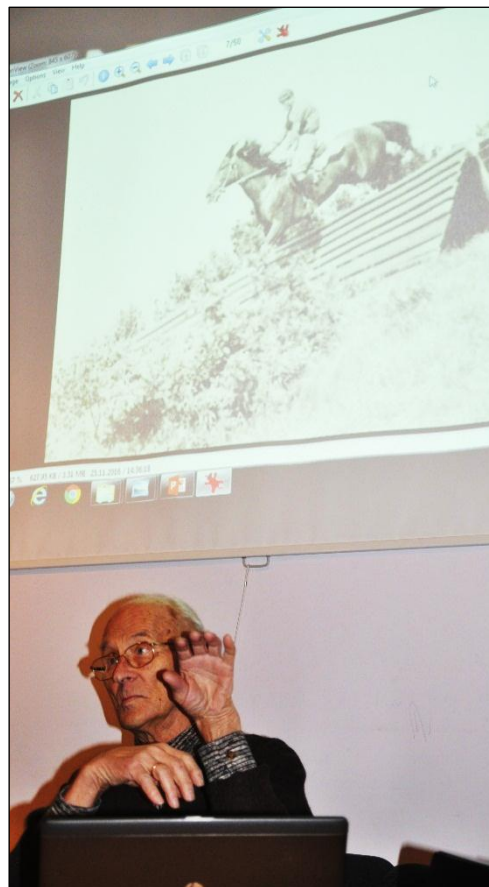


Konverentsi avaettekandes käsitles ERR raadio spordi-toimetuses töötav Johannes Vedru (*pildil*) rahvaste spartakiaadide algusaega arhiividokumentide põhjal. Aasta enne esimest üleliidulist spartakiaadi (5.–16. august 1956) korraldati Eesti esimene oma spartakiaad. Käivituse ulatuslik ettevalmistuskampaania üleliiduliseks spartakiaadiks, kus Eesti pidi osalema 600 sportlasega. Kuid arhiividokumentidest leidis ettekandja ka viiteid, et spartakiaadi planeeriti juba 1947. aastal, aga miskipärast jäi see mõte katki.

Viievõistlejana esimesel kolmel spartakiaadil võistelnud Hanno Selg (*foto kõrval*), kes võitis NL-i koondisega 1960. aasta olümpial hõbemedali ja kuulus NL-i koondisse kuni 1964. aastani, rääkis, et kaasaegse viievõistlusega alustati Eestis alles 1953. aastal. Algaastail ei jätkunud piisavalt vastupidavaid hobuseid spartakiaadivõistluste raske ratsakrossi läbimiseks. Edu tuli pikkamööda ja pingsa treeninguga.

Liivia Härasingu, kes konverentsile kahjuks ei saanud, ettekande teemaks oli – 19-aastase neiuna 0,2 sekundi kaugusel spartakiaadivõidust. Väga huvitav oleks olnud kuulda meie toonase välejala võistlemisest.

Võrkpalluri Henn Karitsa (*foto all*) teemaks oli – Kolmel spartakiaadil (1963, 1967, 1971) võrgu kohal. Edukamalt esinesid meie võrkpallurid 1963. aastal, kui naiskond tuli kuuendaks ja meeskond kaheksandaks.



1971. aastal tuli Eesti meeskond spartakiaadil kuuendaks. Sama aasta lõpus Kalevi spordihallis toimunud võistlusel saadeti Eesti meeskonna kaks vasakukäelist meeskonna „raudvara“ – Peet Raig ja Henn Karits pidulikult „erru“. Edaspidi jäid eestlased tagumiste hulka.

Kolmekordse maailmameistri Matti Jõgi teemaks oli – Püssiga spartakiaadidel (1967–1979). Teenekas laskja mainis humoorikalt, et 1967. aasta spartakiaadist tal suurt rääkida ei ole, vaatas rohkem korv- ja võrkpallivõistlusi ja tõstmist, kus Jaan Talts esimese poolraskekaalu tõstjana maailmas ületas kolme tõste kokkuvõttes 500 kg piiri (502,5 kg).

Järgmistel spartakiaadidel oli ta juba ise tegija.

Juhan Unger (Eesti Spordikomitee esimees 1974–1984) peatus oma ettekandes spordijuhi spartakiaadimuredel. Eesti koht spartakiaadidel langes järjepidevalt, kukkudes 6-lt kohalt 13-le kohale. Eestis ei olnud piisavalt spordibaase. Kolhoosid ja sovhoosid ehitasid spordihalle oma majandi inimestele. Ujulaid ehitati veevõtukohtade sildi all. Hiljem ehitati veevõtu kohale katus peale ja saigi ujulaks. Näiteks Tallinna Linnuvabrikus leiti humoorikas põhjendus ujula

ehitamiseks – mune tuli kolm korda nädalas jahutamas käia! Tõsine probleem oli spordivarustuse puudus. Soovida jättis ka treenerite kvalifikatsioon.



Matti Jõgi



Sven Kolga

Spartakiaadidest (1973–1991) spordifunktsionääri tagasivaates rääkis Sven Kolga, kes osales Eesti delegatsiooni juhina viiel suvespartakiaadil ja neljal talispartakiaadil. Juba siis äratasid spordirahva hulgas austust ja suurt tunnustust Eesti valge õlaosaga sinised Marati õmblusvabrikus tehtud villased dressid.

Eesti spordi käekäigust rahvaste spartakiaadil kõneles huvitavalt Erlend Teemägi (vt tema spartakiaade kokkuvõtvat ettekannet allpool).

Kuna kõik ettekanded olid põhjalikud ja pikad, siis konverentsi ajalimiit lihtsalt ei võimaldanud kõigil sõnasoovijatel esineda. Viimasena sai oma mõtteid jagada Aime Tobi. Eesti korvpallinaiskonna kauaaegne mängija tuli Eesti naiskonnaga 1959. aasta spartakiaadil hõbemedalile ja osales hiljem spartakiaadide korvpallilahingute kohtunikuna.

EESTI SPORDI KÄEKÄIK RAHVASTE SPARTAKIAADIDEL

Erlend Teemägi

I – 1956

Suure koondise ettevalmistust esimesteks rahvaste spartakiaadideks juhtis Eestis Arnold Vaiksaar. Meie ajalooseltsi esimene esimees oli siis Eesti NSV Kehakultuuri- ja Spordikomitee aseesimees ja õppespordiosakonna juhataja. Toonases aastaraamatus, mille muide koostas Valter Lenk, hindas Vaiksaar saavutatud kuuendat kohta kokkuvõtvalt: “See koht näitab spordialade ühtlast arengut vabariigis ja rahva kõrget sportlikku kultuuri.”

Rahvaste spartakiaadide epopöa algas meile hästi. Tahaks rõhutada, et ka soodsalt. 20-st spordialast viis olümpiaala olid väärtustatud koefitsiendiga 2 või 2,5. Neljal neist kuulus Eesti tugevamate hulka. Kergejõustikus, olümpiaalal nr 1, kus koefitsient 2,5, ning ujumises tuli Eesti koondis viiendaks, ette jäid vaid neli suurt: Moskva, Leningrad, Vene NFSV ja Ukraina.

Laskmises ja ratsutamises, kus koefitsient 2, platseerus Eesti kuuendaks, ratsutamises koguni kolmandaks. Kolmanda, pjedestaali medalikoha hõivasid ka Eesti vabamaadluse- ja tennisekoondis. Koguni pooltel aladel kuulus Eesti 1956. aasta spartakiaadil võistkondlikult esikuuikusse.

Spartakiaadivõitjatena olid eestlastest kangelase rollis maadlusekorüfee Johannes Kotkas ja Helmut Puur ning noor ujuja Ulvi Voog, kes võidutses kahel vabaujumisdistsil. Ühtlasi autasustati Ulvi Voogi noorima üleliidulise rekordi-püstitaja eriauhinnaga.

Esimese rahvaste spartakiaadi finaalvõistlustel Moskvast püstitati 23 Eesti rekordit, neist kergejõustikus 12. Peaareenil rõõmustasid medalivõiduga vaid Charles Vallmann ja Uno Palu, pjedestaalile pääsenuid lisandus veel viis: Liivia Pütsepp, Virve Roolaid, Lea Maremäe, Heino Heinaste, Felix Pirts. Aga kiiduväärne oli arvukas kergejõustikukoondis hoopis tervikuna. Arvestusnormi (I järku) ei täitnud Eesti ainult neljal alal. Samal ajal teenisid Valgevene 9, Läti 10, Gruusia 14 ja Leedu 19 barankat.

II – 1959

II rahvaste spartakiaadil jäeti võistluskavast välja jalgpall. Lisandusid aga lauatenis ja male. Lauatenis oli teisel spartakiaadil ka meie parim ala, võistkondlikult pälvis Eesti teise koha. Kolmandat kohta kaitsesid tennisistid ja kolmanda koha teenisid ka viievõistlejad. Kohta esikuuikus hoidsid ujujad, jalgratturid, laskurid, ratsutajad ja võrkpallurid.

Rahvaste spartakiaadi hõbemedaliga krooniti Edgar Naaritsa juhendatavat korvpallinaiskonda, kes tunnistas ainult NSV Liidu koondislastest koostatud Moskva esinduse paremust. Aime Tobil osalejana on meeldiv seda meenutada. Kuid see saavutus ei kajastunud ootuspäraselt spordialade koondtabelis.

Manipuleerimine võistlusjuhenditega muutis varakult rahvaste spartakiaadid omavahel objektiivselt võrreldamatuks. Tsiteeriksin siinkohal toonast Kehakultuuri: Spartakiaadi kokkuvõtlik tulemus olnuks teistsugune, “kui spordiliidu presiidium poleks neljandal päeval teadmata põhjusel võistlusjuhendit muutnud, mille kohaselt esmakordselt võistluste ajaloos summeeriti võrk- ja korvpallis mees- ning naiskondade tulemused kokku. Kuidas kellelegi, meile igatahes “maksis” see 24,5 punkti Valgevene 11 vastu, mis otsustas ühtlasi

kuuenda koha saatuse.” II rahvaste spartakiaadi koondtabelis on Valgevene 223 punktiga kuues, Eesti vaid 12,5 punkti tagasihoidlikuma tulemusega seitsmes.

Alates teisest rahvaste spartakiaadist selgitati üleliidulises konkurentsisis paralleelselt ka spordiühingute paremusjärjestus. Kalev liiduvabariikide parima organisatsioonina saavutas 1959 7. koha. Relvajõud (sh armee, laevastik, õhujõud) võitis Dünamot vaid poole punktiga (101:100,5). Need kaks üleliiduliselt domineerinud võimsat organit hakkasid edaspidi oluliselt mõjutama ka spartakiaadide käekäiku.

Esmakordselt hõlmati 1959 spartakiaadikonkurentsi viiel alal ka liiduvabariikide ning Moskva ja Leningradi parimad kehakultuurikollektiivid. Tartu Kaubandusvalitsus esines väärikalt, saavutades ujumises 4. ja kergejõustikus 5. koha.

Individuaalselt olid eestlastest II rahvaste spartakiaadi kangelasteks ujujad Ulvi Voog Anne Toppel ja Eve Uusmees, aerutaja Ülo Berting ning lauatenнисe-paar Helgi Pesur ja Evelin Lestal.

Peaareenil, kus Eestil tuli leppida kokkuvõttes 7. kohaga, oli meie neljast medalivõitjast kangelase rollis legendaarse Vladimir Kutsi järglase, peatse olümpiavõitja Bolotnikoviga duelleerinud Lembit Virkus.

III – 1963

III rahvaste spartakiaadil 1963 jõudis ajaloolise võistkondliku spartakiaadivõiduni Eesti tennis. Individuaalselt võitis kulla nii üksik- kui paarismängudes Toomas Leius. Jalgrattasõidus ja lauatennisses oli Eesti kolmas. Varem, 1959 ühisstardist maanteeõidus hõbeda teeninud Ants Väravas triumfeeris seekord samuti spartakiaadivõitjana. Aino Moorlat sai eraldistardist sõidus spartakiaadi pronksmedali.

Esikuuikusse küündisid Eesti koondised jätkuvalt veel ratsaspordis ja ujumises ning mainet taastades kergejõustikus ja vabamaadluses. Kergejõustikus teenisid Rein Tõlp ja Mart Paama hõbeda ning jooksoodes saime kanda Eesti rekorditabelitesse 12 parandust. Jaan Roots kullavõitjana klassikalises maadluses ja Tiit Madalvee medalistina vabamaadluses tuletasid meelde Eesti matimeeste vägitegusid.

23 alalt kogutud punktidega kaitses Eesti koondis eelmise spartakiaadi 7. kohta. Seekord kehtestati ka kompleksarvestus, kus spartakiaadikoondise punktidele lisati kehakultuurikollektiivide ja Volgogradis koolinoorte spartakiaadil kogutu. Kollektiivide konkurentsisis 5-ndaks platseerunud Norma kergejõustiklased ja neljandaks tulnud Kommunaari jalgratturid andsid omalt poolt väärrika panuse. Meie õppurite 12. koht ja kasin punktisaak aga langetas Eesti kompleksarvestuses 8-ndaks.

IV – 1967

IV rahvaste spartakiaadil jäeti võistlusprogrammist välja lauatennis. Aga kavva lülitati purjetamine, kus Eesti koondislased teenisid medaleid viiest jahiklassist neljas ning said ülekaalukalt ka ala võitjakarika. Võisteldi Leningradis.



Erlend Teemägi kõnepuldis

Laiema kõlapinna leidsid eestlaste saavutused pealinnas. Ühe olulisima autasudest – eriauhinna liiduriikidele maailma- ja Euroopa rekordite eest tagas Eestile Jaan Talts. Poolraskekaalutõstjana kogus ta kolme tõsteviisi summas esmakordselt tulemuse üle 500 kilo, püstitades seejuures maailmarekordeid nii rebimises kui tõukamises.

Teise eriauhinna – esmakordselt meistersportlasenormi täitnud võistlejate arvukuse eest – pälvis Eesti 23 sportlase eneseteostusena.

Kolmanda eriauhinna “Mehisuse, tahtejõu ja kollektiivsuse eest sportlikus võistluses” sisu peegeldus Eesti korvpallimeeskonna hõbedavõidus, samuti jalgratturite-maantee sõitjate, nii meeste

kui naiste ja sõudjate medalivõitudes ning Eesti kergejõustiklaste silmapaistvaimas saavutuste kogumis: 12 pjedestaaliletõusu, kuus medalivõitu, sealhulgas Rein Auna, Laine Eriku ja Mart Paama kuldmedalid.

Spartakiaadivõistlustele elas tookord kohapeal kaasa ka spordilembene minister Arnold Green. Heino Sisask meenutab, kuidas igal õhtul anti Eesti esindusest telefonitsi aru Tallinnas uudiseid ootavale Johannes Käbinile. Esiotsa olid uudised meeliülendavad. Aga lõpuks tuli Eesti spordi eestvedajatel ka tuhka pähe raputada: 11 spordialal tegid rahvaarvult ja ressursidelt väikse Eesti koondised spartakiaadide ajaloos vähikäiku. IV spartakiaadi kokkuvõttes langes Eesti korraga nelja koha võrra – 11-ndaks, kompleksarvestuses 12-ndaks.

Ühest põhjusest, juhendite pidevast muutmisest ja rahvaste spartakiaadide moondumisest ei sõandatud poliitilistel kaalutlustel eriti avalikult rääkida. Suurejoonelise võistlussarja üheks põhiideeks, millest ka nimi “rahvaste spartakiaad”, oli spordi arendamine liiduvabariikides. Teatmeteoses “*Sportivnõi ježegodnik 1951 – 1959*” on rahvaste spartakiaadide lühiülevaates kirjutatud (lk 14): “Põhirahvustest sportlasi oli I spartakiaadil ainult 29 %, aga teisel – 45 % (osavõtjate üldarvust). Kõige tähelepanuväärsemat edu saavutasid Gruusia ja Armeenia...”

IV spartakiaadi statistiliste näitajatega selles valdkonnas võisid püsivalt rahul olla eestlased, kel oli 1967 põhirahvusest koondislasi 366 569-st ehk 64,5%. Leedul 350 ja Armeenial 284, Lätil ja Gruusial alla 50 %, Aserbaidžaanil, Moldaavial ja Kesk-Aasia liiduriikidel ainult 5 – 10% (24–60 põhirahvuse esindajat enam kui 500 hulgas).

Olulist rolli selle statistika niisuguseks kujunemisel etendasid üleliidulised spordiühingud, eriti Relvajõud ja Dünamo. Armeeteenistusse võetuna (mobiliseerituna) esindasid IV rahvaste spartakiaadil Relvajõudu (Kalevi asemel) teiste hulgas näiteks ka Rein Tõlp, Tõnu Lepik ja Toomas Savi. Sõudmises aitasid Relvajõududele kahepaatidele kulla võita Eestist värvatud Tiit Helmja ja Eduard Ždanovitš. Meistersportlaste ülejääki Vene NFSV-s paiknevates Relvajõududes suunati omakorda spartakiaadivõistlusele liiduvabariikides asuvate armeekeskuste kaudu. Niimoodi Kasahstan ja Usbekistan meist 1967 aastal möödusidki ning hiljem tõusid konkurentideks Aserbaidžaan ja Moldaavia.

V – 1971

Pärast IV rahvaste spartakiaadi taastati N. Liidu spordis riiklik juhtimissüsteem. Ökonoomsemas suunas tegutsedes lähtuti rahvaste spartakiaadidel peamiselt olümpiamängudeks valmistumise vajadustest.

Kompleksarvestust V spartakiaadil 1971 ei olnud, noored sekundeerisid täiskasvanutele ainult kergejõustikus, ujumises ja sportvõimlemises.

Üldparemusjärjestuse määramisel ei mänginud enam rolli spordialade koondiste kohapunktide summa, käiku läks olümpiasüsteemiga sarnane moodus: arvestuste alumine piir oli 8. koht. Kõigil aladel osalemine ei olnud kohustuslik. Seetõttu oli finaaliveistlustest osavõtjate arv pea kaks korda väiksem kui 1967. aastal. Ja suur osa võistelnuid ei teeninud punkti.

Esmakordselt oli 1971 spartakiaadikavas vibulaskmine, mis eestlastele sedapuhku ka kõige edukam ala (kokkuvõttes 2. koht). Kullatoojateks olid Virve Holtsmeier, Eve Suits, Endla Vellend, meeskonna liidriks Mati Vaikjärv.

Menukas oli Eesti korvpallimeeskond, kes tõusis seekord pjedestaalile pronksmedalivõitjana. Kergejõustiku maine eest seisis hea Raissa Ruus kulla- ja Enn Erikson pronksivõitjana.

Eesti koondis tõusis spartakiaadi kokkuvõttes kolme koha võrra – üheksandaks. Aga medalivõitude arvult jäädi eelmisel spartakiaadil saavutatule siiski alla.

VI – 1975

VI rahvaste spartakiaad 1975. aastal toimus isemoodi – kõigisse liiduvabariikidesse hajutatult. Algas poksijate kohtumisega 19. märtsil Taškendis ja lõppes 31. juulil kergejõustikuvõistlustega Moskvast. Eesti osaks oli kergejõustiku mitmevõistluse ning tennise- ja purjetamisvõistluse läbiviimine.

Meile kurvastavalt kujundasid nüüd spartakiaadi stardiplatvormi esmakordselt läbiviidud üleliidulised noorsoomängud, kus Eesti jäi Moldaavia ja Aserbaidžaanile järel 13-ndaks.

Kodupubliku ees esineti rahuldavalt: tennise- ja kümnevõistlusekoondis olid kolmandad ning purjetajad kokkuvõttes neljandid, seejuures teenisid kulla ja kaks pronksi. Laskevõistlustelt Minskist naasid kulla- ja hõbedaga Rein Horn ja Matti Jõgi. Valgevene pealinnas võitsid hõbedat individuaalselt ja meeskondlikult meie epeevehklejad. Hulgemini toodi hõbedat ja pronksi Krõlatskoje sõudekanalilt. Lužniki areenil särasid spartakiaadivõitjana 20-aastane Enn Sellik ja hõbedaga kroonitud 29-aastane Tõnu Lepik. Juhend tingis, et aladerohkes kergejõustikus teenisid Eestile punkte vaid kaheksa esikaheksasse küündinud atleeti... Pika spartakiaadiheitluse kokkuvõttes tõusis Eesti noorsoomängude platvormilt vaid koha võrra, 12-ndaks.

Kristjan Arusoo nentis tookord Kehakultuuris, et kõigist spartakiaadipunktidest ligi 22 % langes armeesportlastele. “Kahjuks jaotusid need aga liiduvabariikide vahel äärmiselt ebaühtlaselt: Moldaaviale 49,6, Aserbaidžaanile 40,5, Lätile 36,4, Usbekistanile 29,4, Eestile ainult 8,7 %.”

VII – 1979

Järgmine, VII rahvaste spartakiaad 1979 oli rahvusvahelisena ehk eelolümpiana forsseeritud, grandioosne. NSV Liidu-sisest spartakiaadi punktiarvestustust see siiski eriti ei seganud.

Et spordi areng N. Liidus käis üha enam tsentraliseerimise teed ja Tallinnast tehti purjetamise kaudu olümpialinn, sai sel alal üleliidulist tuge ka Eesti. Pool meie punktikogusest (sh Aare Kööbi hõbe) kanti ühtlasi ka Relvajõudude kontole. Linnadest oli parim Tallinn ja liiduriikidest Eesti, spordiühingutest neljas Kalev.

Eesti koondis läks selle spartakiaadi finaaliveistlusele vastu veelgi kehvema kaasavaraga kui 1975: II üleliiduliste noorsoomängude ja XV koolinoorte spartakiaadi kokkuvõttes olime 15. kohal, edestasime ainult Tadžikistani ja Turkmeeniat. Spartakiaadi finaaliveistlustel tuli Eesti lõpuks 12-ndaks, kompleksarvestuses 13-ndaks. Kõige enam tõid purjetamisele lisaks punkte koefitsiendiga väärtustatud olümpiaalad kergejõustik (458) ja ujumine (628), kus punkte jagati nüüd igal alal kaheksa asemel 16-le.

Kergejõustikus tõi Eestile kulla Heino Puuste, hõbedaga Jaak Uudmäe, pronksiga 200 m jooksus üllatas teivashüppajana tuntuks saanud Ramon Lindal. Kergejõustikus oli meil tänu vastuvõetavamale juhendile punktitoojaid eelmise korra kaheksa asemel 29, nii tõusime taas üheksandaks. Ujumises teenisid individuaalselt medaleid Ivar Stukolkin, Marina Trofimova ja Liina Kruus. Laskmises triumfeeris kullavõitjana Matti Jõgi.

Meie sportlased saavutasid VII rahvaste spartakiaadi finaali võistlustel 28 Eesti rekordit. Head või rahuldavat ettevalmistust nentis me toonane spordijuht Juhan Unger paljudel aladel. Aga noortesporti forsseerimise, varase spetsialiseerumisega mujal N. Liidus ei pidanud me sammu.

Punktide paralleelarvestust täiendati sel spartakiaadil teisale õppima siirdunud-suunatud varal. Kiievis tegutsev Jüri Tamm teenis ühtaegu punkte Ukrainale, Burevestnikule, Relvajõududele ja Eestile.

Aasta enne spartakiaadi korjasid Eesti meistrivõistlustelt Tartus kuld- ja hõbemedaleid ühingulist kuuluvust näitamata Tartu lennuväeüksuse juurde komandeeritud Relvajõudude pikamaajooksjad Sidorov ja Urõvajev. Tsensoorid kandsid hoolt, et me ei näitaks ajakirjanduses ja aastaraamatutes Relvajõudude spordiühingute Krõlja Sovetovi või Zeniti olemasolu siin-seal. Tartu puhul ei võinud reeta isegi Nõukogude armee paiknemist. Suutsime neist jooksjast vabaneda.

Kergejõustikus püüdsime n.-õ võõraste sulgedega ehtimist üldiselt vältida, aga mõne erandiga. 4x400 m teatejooksu spartakiaadinaiskonda täiendati näiteks Olga Demjanenkoga, kelle nime ei kohanud meie protokollides enne ega pärast.

VIII – 1983

Eestile hakati näitama rahvaarvule vastavat kohta. Eelmise spartakiaadi tulemustest lähtuvalt jagati Eesti VIII spartakiaadi finaali võistlusteks 1983 liiduriikide kolmandasse gruppi, kus vähem sund- ja valikalasid ning ka vähem osavõtjaid. Kalevlased esindasid Vene NFSV spordiorganisatsioonina tuntuks saanud Trudi. Rakendati vanuselisi piiranguid.

Kergejõustikus ja ujumises ning sportmängudes hinnati punktidega 16 paremat, mitmevõistluses, maratonis, käimises, jalgrattasõituses ja viievõistluses kahte tosinat. Enamikul võistkonnaaladel oli koefitsient 2, mõnel 1,5. Sportmängudes jagati punkte neljakordses vääringus jne. Kriitikat pälvis kaalukas preemiapunktide süsteem. Näiteks mõnel alal (kergejõustikus, ujumises) kehtis korrigeeritud, teisel endine suurmeistrinorm. Selle normi täitmine andis 30 lisapunkti. Ebaõiglaselt jäi meie spartakiaadikangelane, 10000 m kulla võitja Toomas Turb kaaluka tulemusega preemiapunktideta. Samal ajal pälvisid 30 preemiapunkti endise normiga laskeharjutuses Jooksev metssiga koguni 27 laskurit.

Seekord sai meie spartakiaadikoondis 13. koha. Liites III üleliidulistelt noorsoomängudelt ja XVI koolinoorte spartakiaadilt toodud 13. koha punktid, langeti kompleksarvestuses Aserbaidžani järel 14-ndaks.

IX – 1986

IX rahvaste spartakiaad 1986 toimus Taškendis vanuselistel piirangutega, spordi järelkasvu ülevaatusena. Selgitati medalivõitjad ja koondiste paremus kavas olnud aladel, spartakiaadi kokkuvõtet ei tehtud.

Rahvaste spartakiaad olid täielikult moondunud, ka üleliidulises ajakirjanduses (Ljogkaja atletika) sõandati kirjutada, et spordi suurfoorumit on diskrimineeritud, rahvaste spartakiaad ei õigusta enam nime.

Eesti võitis seekord kokkuvõttes 18 medalit, kolm säravamat sõudmises. Parimaks alaks osutus purjetamine, kus Eesti oli kolmas. Kergejõustik jäi esmakordselt medalita ning langes viimasel võistluspäeval 12. kohalt 15-ndaks. Kümnevõistleja Sven Reintak meie parimana oli neljas.

Eesti kergejõustik ei olnud siiski kustunud. Täiskasvanute meistri-võistlustelt jõudsid kulla, hõbeda ja pronksiga Euroopa meistrivõistlustele Marek Kaleta, Heino Puuste ja Valer Külvet, esikaheksasse mahtusid veel kolm eestlast.

X – 1991

X NSV Liidu rahvaste nn juubelispartakiaad 1991, millest Eesti sportlased võtsid osa vaid mõnel alal, korraldati taas erinevates linnades. Juulis naasis meie malenaiskond (Maaja Ranniku, Tatjana Fomina, Leili Pärnpuu ja Monika Tšõganova) pronksmedalivõitjana Azovist.

Viimasteks Eesti sportlastest medalivõitjateks rahvaste spartakiaadide ajaloos osutasid trekirattur Teet Laaneots sprindipronksiga südasuvises Moskvas ning punktipanijatena septembri hakul Nižni-Novgorodis sõudjad – kullavõitjana Roman Lutoškin kergekaalu ühepaadil ja pronksmedalitoojana Toomas Vilpart koos Nikolai Titorenkoga roolijata kahepaadil.

SPORDIMUUSEUMIL UUS LOGO

Toomas Koitmäe



Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumil on 29. novembrist kasutusel uus visuaalne identiteet, mis sümboliseerib spordi kirevust ja mitmetahulisust ja annab muuseumile juurde olümpiamuuseumile omasema värvi-lahenduse. Lisaks olümpiavärvides logole on uue visuaali terviklahenduse osaks ka muster, mis moodustab Eesti kontuurkaardi.

Eesti Spordi- ja Olümpiamuuseumi juhi Siim Randoja sõnul õhkub muuseumi uuest visuaalset korraga nii nooruslikku julgust kui ka traditsioone ja meie spordilugu.

„Logo näol oleme nooruslikus sümbioosis spordiajaloos absoluutselt pühade olümpiavärvidega, mustriaga aga rõhutame kaasaegset patriotismi, mida spordimuuseum täna ja edaspidi spordiajaloo kogumise, talletamise ja

eksponeerimisega kannab,“ kirjeldas Randoja. Visuaalse identiteedi terviklahenduse on disaininud suurte kogemustega ja kõrgelt pärjatud Neway AD loovtiim.

Siim Randoja sõnul on uue visuaali kasutuselevõtt muuseumi jaoks igati loogiline. „Seda võib nimetada esimeseks sammuks, mida muuseumisõbrad ja külastajad avalikult tunnetavad, aga tegelikult on muuseum viimaste kuude jooksul tasapisi ja väikeste sammude kaupa uuenenud,“ selgitas ta. „Muuseum muutis aasta esimeses pooles nime ja õiguslikku vormi, saades juurde olümpiamuuseumi nimetuse ja muutudes sihtasutuseks, vahetus juhtkond, toimunud on muutused muuseumi struktuuris,“ loetles Randoja seniseid samme.

Enne jõule avati ka muuseumi uus veebikodu, mis Randoja sõnul hakkab samuti astuma ühte jalga uue identiteediga, vastates paremini muuseumi tänastele vajadustele ja kõrgematele kvaliteedistandarditele. „Mõne kuuga vahetub spordimuuseumi visuaal sammhaaval täielikult välja,“ kinnitas Randoja.

Spordimuuseum hakkab järk-järgult üha rohkem laienema ka sotsiaalmeediasse, pakkudes Eesti spordisõpradele senisest rohkem infot ja põnevaid hetki muuseumis toimuva osas, aga ka vahvaid nuppeid Eesti spordiloost. "Soovime seeläbi spordimuuseumist huvituvat kogukonda senisest enam kõnetada," ütles Randoja.

Kõik see on Randoja sõnul aluseks järgmisel aastal avatavale muuseumi läbi aegade suurejoonelisemale aastanäitusele, mille sisu saab olema kardinaalselt erinev senisest spordimuuseumis pakutavast. Aastanäituse sisu osas annab spordimuuseum täpsemat infot 2017. aasta esimestel kuudel.

Kohtumiseni spordimuuseumis!

MAADLUSKOHTUNIKU MEENUTUSED

7. detsembril oli spordimuuseumis Eesti Spordiajaloo Seltsi päeva külaliseks teenekas maadluskohtunik Peep Arold (*piltidel näitamas olümpiamängude kaelakaarte*). Ta on aastast 1989 Rahvusvahelise Maadlusliidu I kategooria kohtunik, osalenud kohtunikuna 2012 Londoni ja 2016 Rio de Janeiro olümpiamängudel, erinevate vanuseklasside MM-idel (2000–2016) ja EM-idel (2001–2016) ning paljudel teistel võistlustel. Arold on valitud korduvalt Eesti Maadlusliidu aktiivseimaks kohtnikuks. Aastast 1998 kuulub Peep Arold Maadlusliidu kohtunikekogu juhatusse.



Peale Rio olümpiamänge otsustas Peep Arold panna kohtunikuvile sahtlisse ja mitte enam kaasa teha seda rahvusvahelist maadluskaruselli. See oligi heaks põhjuseks vaadata läbikäidud teele ja nii ta jagaski lahkesti muljeid oma kohutumõistmistest nii Londoni kui ka Rio olümpiamängudel. Kuulajad said kuulda palju muudki huvitavat maailma maadlusmattidel ning nende ümber siin ja seal juhtunust, ka neid seiku, mida vast varem poleks ametieetika lubanud nii avameelselt avaldada. Ei jäänud puutumata dopinguprobleemid ega ka äraostmised, mida aeg-ajalt ikka ette tuleb. Ta rääkis, kuidas teda on idapoolsesse riiki kutsutud kohut mõistma, pakkudes mitmesuguseid hüvesid. Aga siis, kui ta on viidanud, et võitja selgub siiski maadlusmatil, on jutt katki jäänud.

Peep Arold oli kaasa võtnud ka mitmeid suveniire ja fotosid. Kuulajatel küsimusi jagus ja kohtumiselt lahkuti maadluspordist palju teadlikumatenä.

SPORDIAASTA TÄHED 2016



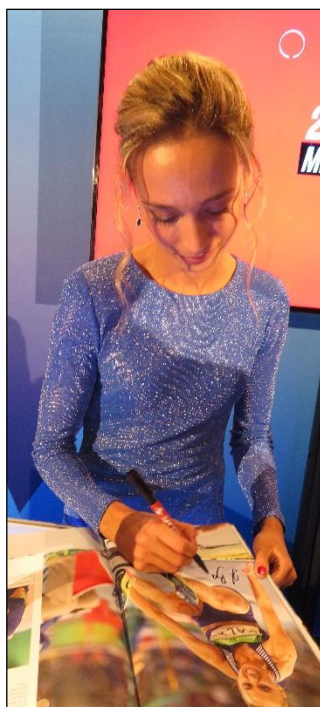
27. detsembril Nokia kontserdimaja laval on rivis spordiaasta 2016 tähed



Parim võistkond: Kaspar Taimsoo, Allar Raja, Tõnu Endrekson ja Andrei Jämsä



*Parim meessportlane
Rasmus Mägi*



*Parim naissportlane
Ksenija Balta*



*Parim treener
Matti Killing*

IN MEMORIAM

ARVED OKSAARE JOOKSUD JOOSTUD

Aarand Roos

Saksamaalt tuli teade, et Koerus 6. detsembril 1920. aastal sündinud hilisem keskmaajooksja, sporditeoretik ja eluterve liikumise eestkostja Arved Oksaar lahkus elavate kirjast Hamburgis 16. oktoobril. Tema esiletõus jooksumehena oli imekiire: ta hakkas treenima alles 19-aastaselt ja juba järgmisel hooajal kuulus ta Eesti murdmaajooksjate koondisse. 1941 pääses ta treenima Viktor Vaiksaare käe alla. 1943 tuli Eesti meistrivõistlustel 1500 m distantstil teiseks 0,4-sekundilise kaotusega Erich Veetõusmele.

Pagulase debüüt Rootsis toimus 1947, kui ta võitis oma klubi Hellase jooksukrossi esivõistluse. Ta jooksis siis Eestist kaasa toodud vanade naglidega, mis lagunesid maastikul ära. Finišisse jõudis ta kingaga, millel oli tald kaduma läinud, kuid sellest hoolimata oli ta vastastest ligemale minuti võrra ees!

Oksaar pidas oma loomulikuks tugevaks küljeks pikamaajooksu, millele mõtleski siirduda (5000 m 15.05,8), kuid põlved ei pidanud vastu. Edukaimaks hooajaks kujunes 1949. aasta, parimaks tulemuseks võib pidada 3000 m aega 8.48,6. Ta võistles viimati staadioniradadel 1951, olles mitme eesti pagulasrekordi omanik.

Minu esimene „kokkupuude“ Arvediga toimus aastal 1947 või 1948, kui ma olin koos oma kahe vanema vennaga spordivõistluste pealtvaatajaks Sundbybergi staadionil. Igal tiirul meist möödumisel hüüdsime talle „Heia eestlane!“ Tal oli seljas oma spordiklubi roheline-valge dress, aga aastakümneid ma ei olnud kindel, kellega oli tegemist. Alles uue sajandi algul, kui ta külastas Tallinna, sain ma kinnitust, et tema oligi see jooksja, kes mind, seitsmeaastast poisikest aimamatult inspireeris.

Elukutselt oli Oksaar riigiteaduste doktor (Stockholm 1966), kes töötas kutselisena Saksamaal. Meid ühendab temaga ESAS, mille liikmeks ta astus 1996.

SELMA MULTER

20.01.1928 – 25.12.2016

Selma Multer jõudis Eesti Spordiajaloo Seltsi ametlik liige olla oma viimasel eluaastal. Kaugelt pikaajalisem oli tema osalus Eesti korvpalliajaloo talletamisel, läbi allakirjutanu sule, oma korvpallimälu ja elutarkuse abil. Pühendunumat inimest oma lemmikalale on raske leida. Ligi 89 aasta pikkusest eluteest tervelt 70 aastat täitis tema elus korvpall. Neist esimesed 58 aastat aktiivse osavõtjana nii tippmängijana, treenerina, pedagoogina, korvpallijuhina ja kohtunikuna ning viimased tosin aastat tervislikel põhjustel juba jõudu mööda abistajana ja koduse kaasaalajana. Hea meel on sellest, et Eesti spordi nõukogu eesotsas kultuuriministriga jõudis veel viimasel hetkel ära märgata tema eluteel väga sügavalt küntud sportlikku vagu ja selle aasta algul tunnustas teda riikliku spordi elutöö preemiaga. Eesti spordi- ja eelkõige korvpallirahvas jääb tänutundes meenutama ühte oma suurimatest.

Leinavate seltsikaaslaste nimel *Rein Järva*

ESAS-i TEGEVUSKAVA 2017. AASTAKS

1. ORGANISATSIOONILINE TEGEVUS

- | | | |
|--|-------|---------|
| 1.1. Seltsi tegevuse propageerimine ja liikmeskonna laiendamine | pidev | juhatas |
| 1.2. Koostöö EOK-ga Eesti spordiajaloo uurimise edendamiseks | pidev | juhatas |
| 1.3. Koostööprojektid spordiajaloo tegelevate isikute ja organisatsioonidega | pidev | juhatas |

1.4. Spordiala liitudes spordiajaloo toimkondade ellukutsumisele (uurijate leidmisele) ja alade ajaloo uurimisele kaasaaitamine	pidev	juhatus
1.5. Oma tegevuse info levitamine internetis, oma kodulehekülje loomine, selle täiendamine ja uuendamine	pidev	juhatus
1.6. Seltsi täiskogu koosolekute ettevalmistamine ja läbiviimine	3. mai ja 28. nov.	juhatus
2. SELTSITEGEVUS		
2.1. ESAS-i seltsipäevad	graafik	juhatus
2.2. Tallinna osakonna seltsiõhtud	graafik	TO juh.
2.3. Pärnu XXII spordiajaloo päev	veebr.	kohalik aktiiv
2.4. Viljandi XI spordiajaloo päev	märts	kohalik aktiiv
2.5. ESAS-i 28. aastapäeva tähistav seltsi XII spordiajaloo konverents	28. nov.	juhatus
3. METOODILINE TÖÖ JA KOOLITUS		
3.1. Koolituspäev Tartus	3. mai	juhatus
3.2. Koolituspäev Tallinnas	17. okt.	TO juhatus
3.3. Suvekool Madsal	juuli	juhatus
4. UURIMISTÖÖ JA KIRJASTAMINE		
4.1. Teataja väljaandmine	iga kv.	E. Mainla
4.2. Toimetiste nr. 11 ja 12 väljaandmise korraldamine koostöös ESOMiga	I-IV kv.	E. Mainla
4.3. Eesti spordi üldajaloo koostamisele kaasabi, teatud artiklite ja lisade koostamine	I-IV kv.	juhatus ja autorid
4.4. “Eesti sisekergejõustik läbi aegade” koostamine (jätkamine)	I-IV kv.	E. Teemägi I. Voltri jt
4.5. Kehakultuurlase aastaraamatutes (1956 –1995) Eesti sportlaste eesnimede taastamine	I-IV kv.	TO juhatus E. Teemägi
4.6. Eesti spordi kronoloogia 1900–2015 (päevast päeva) korrigeerimine ja täiendamine	I-IV kv.	R. Järva M. Ibrus jt
5. MAJANDUSTEGEVUS		
5.1. Liikmemaksude kogumine	pidev	laekurid
5.2. Fondidest toetuste taotlemine	pidev	juhatus
5.3. Majandusküsimuste lahendamine	pidev	juhatus

Hea seltsikaaslane! Palun anna 10. jaanuariks juhatusale teada oma arvamustest ja ettepanekutest uue aasta tegevuskava suhtes – mida lisada, muuta, parandada.

ÕNNITLEME 2017. AASTA JUUBILARE!

JAAN SEPP	88 100 88	8. jaanuaril
NORA KUTTI	88 95 88	9. oktoobril
HELMUT VALGMAA	88 90 88	5. jaanuaril
HEINO JERET UDO TOHVER AIME TOBI MARCELLA LEPP	88 85 88	8. veebruaril 10. veebruaril 13. mail 17. septembril
AIVO SAAR VELLO LÄÄN ILLE PALM MAIE REET PAALMA VELLO KADE	88 80 88	25. mail 9. juunil 10. juulil 25. juulil 22. detsembril
RIINA LUKSEPP	88 75 88	19. juulil
TIIU KUUSE MARTA RUUS	88 70 88	11. augustil 4. septembril
EDUARD VIRKUS HUBERT TAMMIK PEEP KRUUSMAA HEIKI OTS	88 65 88	10. juunil 11. juulil 19. augustil 2. detsembril
MATI TOLMOFF JAAK VALDRE MARJE AAVOJA	88 60 88	19. jaanuaril 15. märtsil 22. mail
VIKTOR SAARON	88 55 88	24. juunil
REIMO MÄNDLA	88 35 88	2. detsembril

VALTER LENGI FOND OOTAB TÄIENDUST

ESAS auliikme Valter Lengi poolt oma 80. sünnipäeval 2009. aastal algatatud Eesti Rahvuskultuuri Fondi allfondi eesmärgiks on toetada Eesti üliõpilasspordi ajaloo uurijaid. Hetkel on Valter Lengi fondi põhikapitali suurus 5665,26 eurot. Lepingu järgi saab väljamakseid fondist tegema hakata kui põhikapital on 6391,16 eurot (so 100 000 Eesti krooni). Seega oleks fondi toimima hakkamiseks vaja lisada 725,90 eurot. Loodetavasti on ka seltsi liikmete hulgas neid, kes saaksid/tahaksid sellele kaasa aidata.

Annetuste tegemiseks vajalik info:

Annetuse saaja: **Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond**, arvelduskontod:

EE117700771000664610 LHV Pank SWIFT/BIC: LHVBE22

EE672200221001101347 Swedbank SWIFT/BIC: HABAE2X

Selgitusse märkida: **Annetus** + allfondi nimi, so **Valter Lengi fond**

PANE HÄSTI TÄHELE!

ESAS liikmemaks on 8 eurot (pensionäridel 5 eurot). Novembrikuu üldkogu otsusel on nüüd **liikmemaksust vabastatud 85-aastased ja vanemad.** Liikmemaksu vabastus kehtib muidugi endiselt ka auliikmetele. Loomulikult pole liikmemaksust vabastatutel keelatud seltsi oma panusega toetada. Seltsi sisseastumismaks on sama – **2 eurot.**

Liikmemaksu (ja toetusi) on võimalik tasuda Eesti Spordiajaloo Seltsi **arveldusarvele nr. EE951010152001602002** SEB pangas või tuua/saata seltsi juhatusesse spordimuuseumi (Rüütli 15, Tartu 51007), kas seltsi esimehele Enn Mainlale (7300754, 56497632, E-mail: enn@spordimuuseum.ee) või Tallinna osakonna liikmetel oma osakonnas Viive Reesarele (6770829, 59196767).

Täname õige(aegselt) liikmemaksu tasumise eest!

□ □ □ □ □ □ □

**Täname Eesti Kultuurkapitali ja Hasartmängumaksu Nõukogu
Seltsi tegevuse toetamise eest!**

□ □ □ □ □

Kasutatud ESM kodulehel ilmunud materjale.

**Fotod: Toomas Koitmäe, Aldo Luud, Enn Mainla, Rait Männik,
Jaan Roomets ja Kalle Voolaid**

□ □ □

**Eesti Spordiajaloo Seltsi Teataja nr. 80
koostas ja toimetas Enn Mainla**